

GÖÇ VE ERGENEKON DESTANLARINDA MİTOSTAN ÜTOPYAYA YOLCULUK

*Ebru ŞENOCAK**

ÖZET

Destanlar, bir milletin kültürel yaşantısı, millî şuur ve hafızasını edebî bir zevkle sunan tarihi aynalardır. Göç ve Ergenekon Destanları, öz değerlerimize sahip çıkmak, kimlik arayışı ve göç sebeplerini irdelemek amaçlarıyla halk hafızasının ürettiği yaşanmışlıkların eseridir. Asırlık tecrübelerin nesilden nesile sözlü gelenek içerisinde aktarılarak yaşatıldığı bu anlatılar, geçmişin geleceğimize ışık tuttuğu tarihi, mitolojik ve kültürel miraslardır.

Göç ve Ergenekon destanları, tarihine ve kültürel değerlerine “kutsal taş” sahip çıkamayan bir milletin nasıl evsiz/yurtsuz kaldığını anlatmaktadır. Söz konusu destanlar, bir milleti geçmişine bağlayan pek çok mitolojik semboller ile örülmüştür. Destanlarda geçen ağaç, dağ, su, ateş, demir, rüya, vb. gibi semboller, Türk milletinin yaşam öyküsünü ve geçmişine dair bilgileri çözümleyebileceğimiz bir yol haritası gibidir. Bu harita, yalnızca bilinç-bilinçaltı içeriklerin açılmasıyla gün ışığına çıkabilecektir. Doğuş ve yeniden doğuş mitleri olan ağaç, dağ ve su sembolleri, destanın yaşam enerjisini besleyen ölümsüz güç kaynaklarıdır. Destanların başından sonuna kadar yer alan mitolojik ananın tezahürleri, destan ruhunun duyarlılığını okuyucuya iletmek için halk hafızasının seçtiği sembollerdir. Kahramanın kutsal yolculuğunu anlamlandırarak ona yol gösteren bu mitolojik öğeler, her aşamada bir duraklama ve düşünme yeri olarak destana potansiyel bir güç kazandırmaktadır.

Biz bu çalışmamızda, Göç ve Ergenekon Destanlarında yer alan mitolojik sembollerin ışığında göç sebeplerini, kültürel değerleri ve kimlik arayışını ata/ana yurttan ayrılış, erginlenme süreci ve ata/ana yurda dönüş / mitolojik dirilme şeklindeki alt başlıklar halinde değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler: Göç Destanı, Ergenekon Destanı, göç, kültür, kimlik.

* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-ELAZIĞ,
El-mek: esenocak@firat.edu.tr

A PASSAGE FROM MYTHOS TO UTOPIA IN THE LEGENDS OF MIGRATION AND ERGENEKON

ABSTRACT

The legends are historical mirrors that reflect the cultural life, national conscious and memory of a nation with a literary pleasure. The legends of Migration and Ergenekon that constitute the basis of Eastern literature are the products of experiences produced by society's memory to struggle against the West by the aim of examining the identity search and causes of migration. These narrations in which centenary experiences are kept alive in oral tradition from one generation to the other are historical, mythological and cultural heritages lightening our future by the past.

The legends of migration and Ergenekon tell how a nation that cannot hold on its history, cultural values, on its "sacred stone", becomes homeless. Those legends are woven with many mythological symbols that attach a nation to its past. The symbols in the legends such as tree, mountain, water, fire, iron, dream etc. are like a road map by which we can examine the life story and historical data of Turkish nation. This road map can only become clear by clarifying the contents of conscious and unconscious. Tree, mountain and water symbols which are the myths of birth and re-birth are eternal power sources feeding the life energy of the legend. The cases of appearing of mythological mother who exists from the beginning to the end of the legend, are the symbols selected by the public memory to transmit the sensitivity of legend spirit to the reader. Those mythological elements, which lead the way for the hero by giving meaning to his sacred journey, give a potential strength to the legend that is a stop-and-think place.

In this study, in the light of mythological symbols existing in the legends of migration and Ergenekon, we will examine the search for culture and identity under the subtitles such as leaving the father/mother land, the process of enlightenment, turning back to the father/mother land, and mythological rebirth.

Key Words: Migration Legend, Legend of Ergenekon, migration, search for culture, identity.

GİRİŞ

*Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan
Vatan, büyük ve müebbed bir ülkedir: Turan!*

Ziya Gökalp

Destanlar, bir milletin kültürel yaşantısı, millî şuur ve hafızasını edebî bir zevkle sunan tarihi aynalardır. Göç ve Ergenekon Destanları da, kültürel değerlerimize sahip çıkmak, kimlik arayışı, ontolojik anlamda göç ve göç sebeplerini irdeleyen uzun yaşanmışlıkların eseridir. Geçmişin geleceğimize ışık tuttuğu bu tarihi, mitolojik ve kültürel miraslar kolektif bilincin üretimleridir.

Biz bu çalışmamızda, Göç ve Ergenekon Destanları'nda tarihi ve kültürel köklerden, akıl ve bilgiden uzaklaşarak tükenişin eşiğine gelen halkın göç, kültür ve kimlik arayışını, Campbell'in "ayrılış-aşama-dönüş" (Campbell 2000) şeklinde belirlediği arketiplerin mitsel kökeniyle çözümleyeceğiz:

a. Mitolojik Doğuş ve Ata/Ana Yurttan Ayrılış/Göç

Mitolojiler, destan devrini bugüne taşıyarak, gizemli varoluş değerlerini açımlayan bütünleyici imgelerdir. Evrenin, insanın, tabiattaki varlıkların vb. gibi ilk yaratılışını, toplumsalın sosyo-kültürel değerlerini aktaran inanca dayalı kutsal anlatılardır. Shakespeare'm ifadesiyle "Doğayı olduğu gibi gösterecek aynayı tutmak olan mitoloji, uyanan bilinci kendini besleyen kaynakların gücüne inandırmak, uyanan bilincin bu evrenin ürpertici ve bağlayıcı giz olarak olduğu gibi kabul edilmesini sağlamak, ahlaki düzeni savunmak ve bireyin bütünlük içine kuşkusuz biçimde yerleşmesini sağlamak işlevlerini yerine getirir." (Campbell 2003: 14, 16) Bu anlamda destanlar, mitostan ütopyaya doğru süren kutsal yolculukta, "biz'im yollarımızı bulmamıza yardımcı olan zihinsel sürecin yarattığı sembolik izlerle doludur. Göç ve Ergenekon Destanları'nda tespit ettiğimiz ağaç, dağ, su, ateş, demir, rüya vb. gibi semboller, Türk milletinin yaşam öyküsünü ve geçişine dair bilgilerini çözümleyebileceğimiz bir yol haritası gibidir. Bu harita, yalnızca, insan ruhunun derinliklerindeki arketipsel içeriklerin açımlanmasıyla gün ışığına çıkabilecektir.

Göç ve Ergenekon Destanları'nda ortak unsur olarak tespit ettiğimiz doğuş ve yeniden doğuş mitleri olan ağaç, dağ ve su sembolleri, destanın yaşam enerjisini besleyen ölümsüz güç kaynaklarıdır. Göç Destanı'nda doğuş miti şu şekilde anlatılır:

"Uygurların eski yurtlarında Karakurum adlı bir dağ vardı. Bu dağdan iki nehir çıkardı; Tola ve Selenga. Bu iki nehir arasındaki ağaç üzerine kutsal bir ışık iner. Ağacın gövdesi şişer. Gebe kadınların karnı gibi olur. Dokuz ay on gün sonra ağaçtaki şişkinlik çatlar, beş çocuk doğar." (Çobanoğlu 2007: 136) Ağaç, mağara gibi ana rahmini sembolize eder. Destanda, dokuz ay on günün sonunda erginlenen evladını doğanın kucağına bırakan mitolojik ananın yanısıra, mitolojik doğumun gerçekleşmesinde kurucu ve dönüştürücü simge değerlerden anasır-ı erba'ya da işaret eder. Öyle ki Karakurum adlı dağ, toprağı; kutsal dağdan çıkan iki nehir, suyu; bu iki nehir arasındaki ağaca inen kutsal ışık ise ateşi, nuru ifade eder. Bütün bu unsurların hava ile etkileşime geçmesi ile de kutsal anadan / ağaçtan doğum gerçekleşir. "Gökyüzü" ve "yeryüzüne" ait kutsallıklarla gerçekleşen bu mitolojik doğum, atalarımızın varoluş mucizesini mitos yasalarıyla ifade eden derinliklere sahiptir.

Uygurların Göç Destanı'nda Tanrı tarafından kutsanarak gökten gönderilen çocukların doğduğu ağaç, yaz kış yeşil kalan kutsal bir ağaçtır. Bu ağacın, evrenin merkezini sembolize eden kutsal hayat ağacı olduğu âşikârdır. "Yer ve gök yaratıldığı zaman yaratılan hayat ağacı, Türk kültürüne göre meyvesiz, yalnız bir ağaç olup ebedi canlılığın, ölümün ve öldükten sonra yeniden dirilişin sembolüdür. Devlet kuran Türk Kağan soyları, onun üzerinde yaratılmıştır." (Ergun 2004:

Turkish Studies

155, 161, 173) Türk mitolojisinde hayat ağacının meyvesiz, yalnız ve sürekli yeşil kalan bir ağaç olarak tasavvur edilmesi, “doğmamış ve doğurmamış Tanrı’nın sonsuzluk ve ebedilik sembolü olmasındandır” (Ergun 2002: 141) O, bütün evrene can veren tek hâkimdir. Böğü Kağan da bu kutsal ağaç vasıtası ile Tanrı tarafından Türk milletinin başına seçilmiş hükümdar, koruyucu ve yol gösterici rehber olarak gönderilmiştir. “Eski çağlarda yeni yurt kurma zamanı ağaç dikilmesi âdeti de ağacın soy koruyucusu olmasını” (Bayat 2007: 184) göstermektedir. Destanda geçen kutsal ağaç, hayata yeniden başlayacak olan toplumun bel kemiğidir. Bir evin direği, anası/atasıdır. Evlatlarını koruyan, besleyen ve şefkatle büyüten ağaç/ana/ata, bir milletin soy ağacını, kendi köklerine tutunarak büyüyecek olan toplumun besleyici, koruyucu ve oluşturucu mekânını sembolize etmektedir.

Tanrı’ya ulaşmanın yolu olan hayat ağacı, “dünya modelinin dikey yapılanmasını simgeleyen, üç dünyayı eksen gibi tutan kutsal merkez”dir. (Bayat 2007: 187) Tanrı elçisi sayılan olağanüstü kahramanları, yeryüzüne ileten ve görevleri bitince yine Tanrı katına gönderen gökyüzü - yeryüzü arasındaki bu kutsal bağ ile aynı zamanda bilincin sürekliliğine akıl, gönül ve bilginin birlikteliğine sahip olduğu sürece yaşamsal gücün kişinin elinde bulunacağına ve ölümsüz kalacağına işaret edilir.

Destanın devamı şöyledir: “Beş ayrı çadırda, önlerinde süt dolu emzikler olan çocukları gören bütün boyların beğleri ve halkı, onların önünde saygı ile diz çöktüler, selam verdiler. Beslenip büyütülmeleri için çocukları süt analarına, dadılara verdiler. Çocuklar büyüüp konuşmağa başlayınca Uygurlar’a ana babalarını sordular. Uygurlar, o iki ağacı gösterdiler. Çocuklar, bir çocuğun babasına gösterdiği saygıyı göstererek, ağaçların karşısında diz çöktüler, yeri öptüler. Bunun üzerine ağaçlar dile geldi ve şöyle dedi: “Güzel huy ve iyi özelliklerle bezenmiş çocuklar böyle olurlar, ana babalarına saygı gösterirler. Ömrünüz uzun, adınız büyük, ününüz sürekli olsun.” (Ögel 1993: 74) Metinden anlaşılacağı gibi gökten, ilâhi bir şekilde ağaç vasıtasıyla yeryüzüne bırakılan çocuklar, bir süre çadırlardaki süt dolu emziklerle olağanüstü kaynaktan beslenmeye devam etmiş ardından süt analarına verilmiştir. Büyüyüp konuşmaya başlayınca da ana-babalarını sormuşlar ve onların önünde saygıyla diz çökmüşlerdir. Kut sahibi kahramanların ana/atası olan ağaç, onları saygısından dolayı kutsamış olup dualarıyla da koruyup kollamaya devam edecektir. Destanda, halkın kağana, kağanın ata/anasına olan bağlılığı, başsız devlet olmayacağı gibi kağanın da soyunu devam ettirebilme şansının, köklere bağlılıkla gerçekleşeceği vurgulanır.

Destanda geçen kutsal Karakurum dağı, kutsal nehirler ve ağaç, yer-su kategorisindeki koruyucu ruhlar olup ağaç anayı, dağ ise ilk atayı, kutsal vatani, ata-anayı, ulu anayı sembolize eder. (Bayat 2006: 48, 52-53) Bu kutsal unsurlar, Gök Tanrı Dini’ne bağlı inanışların ve kolektif bilincin üretimleri olarak bir milletin kökensel mitini önceleyen değerlerdir. Göç Destanı’nda geçen dağ motiflerinden peri kızı ve kağanın buluşma yeri olan Ak Dağ’ın, “Bütün korkulardan, tehlikelerden ve paylaşımlardan uzak, huzur dolu, kutsal bir mâbed” Kutluğ Dağ’ın ise “Karakurum’un kudret ve zenginliğini aldığı, iyi talih, saadet getiren dağ” (Çobanoğlu 2007: 137) olarak tanımlanması, destanın amacını belirleyen mitolojik değerlerdir. Ak Dağ ve Kutluğ dağ/kutsal taş, hafızanın, bilincin, yüzyıllık tarihi ve kültürel birikimin birlikteliğine, bölünmezliğine işaret eden bir merkez fonksiyonundadır. Ergenekon Destanı’nda da aynı işlevleri Ergenekon Dağı üstlenir. Destanların başından sonuna kadar yer alan mitolojik ananın tezahürleri, destan ruhunun duyarlılığını okuyucuya iletmek için halk hafızasının seçtiği sembollerdir. Kahramanın kutsal yolculuğunu anlamlandırarak ona yol gösteren bu mitolojik öğeler, her aşamada bir duraklama ve düşünme yeri olarak destana potansiyel bir güç kazandırmaktadır.

Göç Destanı’nda ağaç ve dağın kutsallığı dışında mûsikinin de millî birlik ve beraberliğe olan etkisi önemle vurgulanmıştır. “Aylarca ağaç üstünde kalan ışıkla ağacın gövdesi büyüdüğüce

Turkish Studies

kabardı, oradan çok güzel müzik nağmeleri gelmeğe başladı.” (Ögel 1993: 74). Ağacın kutsal gövdesinden gelen bu nağmeler, öz değerlerimizin, kökene dönüşün gizemli ve ritmik sesleridir. Bunu, bir ananın yeni doğan çocuğuyla, sevinçlerini, üzüntülerini paylaşırken, diğer taraftan da çocuğuna ilk terbiyesini, milli ve ahlaki değerleri, duyacağı ilk nağmelerle, ninnilerle öğretmesine benzetebiliriz. Anıların, tarihi yaşanmışlıkların, dil, kültür ve inancın birikimiyle bilincin merkezini oluşturan ağaç/ana, evlatlarını ninnilerle büyütürken, merkezden uzaklaşan toplumun can damarlarını yitirerek yok oluşa sürükleneceğini de ritmik bir ahenkle çevresine fısıldamaktadır.

Destanda, ağaçtan doğan Sonkur Tegin, Kotur Tegin, Tükel Tegin, Or Tegin ve Buku Tegin adlı çocuklardan lider misyonunu, olağanüstü destan kahramanı özelliğini üstlenen en küçük olanıdır. Buku Tegin, gerek güzelliği, gerekse yargı ve zekâ açısından diğer çocuklardan üstün ve sıradışıdır. Çocukların adları da kökensel miti çözümleyen bir anahtar niteliğindedir. “Ateşin prensi, hanenin bekçisi olan, olayla yakından ilişkili tek çocuk, Buku Tegin ondan sonra ise Kotur Tegin ve Or Tegin’dir. Or/ur’dan şişlik ve sıracı kastedilmektedir. Sungur da şahin demektir.” (Roux 2005: 345). Kolektif bilinç dışında, bütün bir toplumu arkasına alan kahramanın Buku Tekin olması, düşünsel deneyimlerin etkileriyle açıklanabilir. Yerleşik hayata geçen ilk toplum olan Uygurların anlatılarındaki bu seçim, değişen zaman ve yaşam şekillerinin etkisiyle birlikte kurgulanan dünya ve çözüm önerilerinin de değişmesine bağlıdır. Hile ile kendisine savaş açan bir toplum ile baş edebilmek için akli kullanmak gerekir. “Sadece güçlü olmak kahraman olmak için yeterli değildir. Kahraman, klasik insanın tecrübesiyle modern insanın aklî melekesi arasında bir ahenk kurduğu an gerçek kişiliğine kavuşacaktır.” (Özcan 2003: 80). Toplumsalın zihinsel üretimlerinde de epik kahraman Buku Tekin en küçük tohum olup ağabeylerinin eksikliklerini onların tecrübelerinden faydalanarak tamamlayacak ve halkı için en iyisini düşünüp eyleme dönüştürecektir. Bu yüzden halk tasavvurunda en küçük kardeş olarak güzellik, yargı ve zekâ açısından üstün ve sıradışıdır.

Göç Destanı’nın doğuş mitoslarıyla başlamasına karşılık Ergenekon Destanı, Çinlilerin zengin ve güçlü bir toplum olan Göktürkler’i hile ile yıkma planlarıyla başlar. Bir gün av yerinde, bütün düşman illerinin hanlarıyla Göktürkleri yok etme planları yapan Çinliler, savaşta kaçır görünüp geriye dönerek uyguladıkları hileli savaş taktikleriyle Türkleri bozguna uğrattılar. Aklın ve düşüncenin merkezinden uzaklaşarak öz yurdundan göç etmeye mecbur bırakılan halk, tabiat ananın, kutsal yer-su iyelerinin yardımıyla, varlıklarını büyütecekleri Ergenekon’a doğru yol alır.

Göç ve Ergenekon Destanları’nı ortak noktada birleştiren dağ/toprak ana sembolünün yanısıra ata/ana yurttan ayrılış/göç ve kimlik arayışı da önemli bir ortak değerdir. Türk halkı, düşman devletler tarafından tarihin her döneminde potansiyel bir tehlike olarak görülmüştür. “Tarih tekerrürden ibarettir!” sözünü bir daha kullanmamak adına Ergenekon ve Göç Destanları, Türk halkının acı tecrübelerinden ders alınması için üretilmiş anlatımlardır. Tarihten destana akan bu duyarlılık, atalarımızın gelecek nesillere bıraktığı paha biçilemeyen miraslarıdır.

Destanda, Türk halkını yenilgiye uğratacağı düşünülen eksiklikler; bilinç dışının sembolik değerleriyle tamamlanmaya çalışılır. Kutsal Dağ’dan gücünü alarak uzun yıllar devleti yöneten Bügü Kağan, bu gücün farkındalığına, her gece rüyasına gelip “*kendisine akıl veren, onu her şeyden haberdar eden, dünyanın bütün dillerini bilen üç karga*”, “*kutsal taşı koruyabilirse dünyanın efendisi olacağını söyleyen peri kızı veya beyazlara bürünmüş, elinde yada taşı olan ve bu taşı saklarsa dünyanın dört bucağındaki milleti buyruğu altına alacağını müjdeleyen ulu kişi*” (Ögel 1993: 75, 86) şeklindeki semboller aracılığıyla vardırılır. Bilinç dışındaki simgelerin görünüm alanı bilinçtir. Nitekim Bügü Kağan, gördüğü rüyalar üzerine kolektif bilinç dışının gizemli şifrelerini çözümleyerek ordularını toplayıp sefere çıkar. Ordu-Balıg, Balasagun kentlerini kurar ve bütün milletleri egemenliği altına alır.

Turkish Studies

Destanda geçen karga motifi, mitolojide “insanların akıllılığı, zekâyla ünlü danışmanı ve öğütçüsü konumundadır.” (Yıldırım 2008: 733). “Kırmızı karga güneşin, kara karga Şeytan’ın ve kötülüğün simgesidir.” (Çoruhlu 2002: 153). Kağan’a geleceği gösteren kargalar, bilinçaltındaki gizemli bilgileri gün ışığına çıkarırlar. Millî değerlerin sembolü olan kutsal taşın halka can verdiğini, ona sahip çıkılmazsa bütünlüğün yerini parçalanmışlığın alacağını bildirerek, savaşın ve kötülüğün haberciliğini yaparlar. Destan metinlerinde geçen aksakallı ihtiyar, vezir ve peri kızı da kahramana yol gösteren eyleme geçmesini, değişmesi gerektiğini hatırlatan “Bilincin dikkatini çekmeye çalışan bilinçdışı öğelerinin, arketiplerin sesidir.” (Gökeri 1979: 66)

Söz konusu semboller içerisinde peri kızının, kağana rüyalar aracılığıyla ulaşması da dikkate değerdir. “Bilinçdışı değerlerin anahtarı bilincin elindedir ve psişik güçler arasındaki güç dengesini vurgulayan da odur.” (Jung 2009: 257) Bu yüzden rüyalar, gizemli kapıların anahtarı gibidir. Rüyanın üç kez tekrarlanması, aynı düşüme Bögü Han’ın vezirinin de görmesi, aklın simgesi olan vezirin hakana, iki gece üst üste gördüğü peri kızıyla üçüncü gece Ak Dağ’da buluşmasını söylemesi ve üç karganın kağanı bilgilendirmesi olaylarında görülen üçleme kuralı dikkat çekicidir. Kahramana verilmek istenen mesajın, üç sayısının gizemiyle aktarılmasında, sırasıyla “telkin, libas ve ahadiyyet mertebelerinin” (Çoruhlu 2002: 200) etkisini uyandırarak kahramanı tevhide, tamlığa/“Yüce Birey” vasfına kavuşturmak amacının bulunduğunu söyleyebiliriz. Geleceği görmesi sembol değerlerle açıklanan kağan, milletinin ötekileşmesine/yabancılaşmasına engel olurken, uyandırdığı millî şuurla Türk cihan hâkimiyeti mefkûresini gerçekleştirecektir. Kahramanın asıl başarısı, bilinçdışı içeriklerin farkındalığı ile başlar. Nitekim Bögü Kağan, bu kutsal rüyanın rehberliğinde seferlere çıkar ve il sınırlarını oldukça genişletir. Öyle ki, destan kahramanı, ayak basılmamış bu yeni coğrafyalar vatan olurken, ileri görüşlü, biz bilinciyle varlığını büyüten, istiklal ve millî bütünlük mesajları veren bilge alp tipi olarak aşama geçirir.

Geçmişten günümüze toplumların aynı sıklıkla düştüğü hataların en büyüğü, moderniteye teslim olmak, geleneksellikten uzaklaşmaktır. Destan toplumunun yenilgisi de yaşam önceliğini ikinci plana atmasıyla başlar. Kişiyi ötekileştiren, köksüzlüğe sürükleyen bu yaşam tarzı, maddî ve manevî anlamda savaşçı ruhunu terk etme, ait olmadığı toplum hayatını benimseme şeklinde ifade edilebilir. “Ötekileşmenin en trajik boyutu, kişinin kendini var eden değerleri yıkan gücün kendisine dönüşmesidir.” (Korkmaz 2004: 20). Nitekim Göç Destanı’nda, savaş olmasın diye Çin sarayından kız alarak akrabalık kuran Yülün Tigin, kendi başını elleriyle celladına teslim ederek yüzyıllık Çin hayalini gerçekleştirir. Hile ile kandırılmaya çalışılan Türk toplumunun karşılaştığı bu içten yıkma politikası maddeye esir olan insanı özetler.

Kişiyi yurtsuz/evsiz bırakma tehlikesiyle karşı karşıya bırakan modern yaşam arzusunun şuursuz yayılımını Martin Heidegger, “Evsizlik dünyanın kaderi olmaya doğru gidiyor.” (Chambers 2005: 9) sözleriyle tanımlar. Destanda, savaşçı ruhunu terk ederek esaret altına giren toplumlar diğerlerini sömürürken, hem doğallığı tahrip etmekte hem de asıl cennetten hızla uzaklaşmaktadır. Evden/ata yurttan göçün en önemli sebebi, öz değerlere sahip çıkamamak, iç/dış çağrılarla veya rüyalarla insan bilincine çıkarılmaya çalışılan sembollerini fark edememektir. Kutsal taşın parçalanmasıyla, evren anaya ihanet eden bir halkın ibret verici öyküsünü anlatan Göç Destanı’nda kutsal dağ/taş, kendisi olmanın, geleneğin, tarih ve kültürün yaşatılmasını sembolize eder. Çinlilerin entrikaları öz yurdundan kendi yurtlarına götürme iznini aldığı kutsal taşın parçalara ayrılarak yok edilmesi, toplumun bilinç yıkımına uğratılmasıdır. Böylece Çinlilerin medeni yaşam görüntüsü altında özendirilmeye çalıştığı yaşam tarzı toplumu, ontolojik anlamda göç ile çökertir.

Görülmezlikten gelen bilinçdışının çağrışımları, hatalar zinciriyle göç sürecini hızlandırmıştır. “*Hatun Dağı’ndaki taşı, kendi yurtlarına bir anda götüremeyeceğini anlayan Çinliler, yaktıkları ateşle kızdırdıkları kayayı, sirke dökerek parçalarlar. O günden sonra dağ, taş,*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

kurt, kuş dile gelip acı çığlıklarla ağıt yakar. Sular kurumaya, topraklar yarılmaya başlar. Bügü Kağan'dan sonra gelen kağanlar aniden ölüyor, devlet başsız kalır." (Ögel 1993: 82). Uygurlar, "Göç! Göç!" çığlıklarını, "Yer-su"yun bir ilahî buyruğu olarak görüp yurtlarını terk ederler. "Akşamları bu ses kesiliyordu. Bu susuş, konaklamaya işaretti. Sabahları yine "Göç!" sesi başlıyordu. Bu da yürümeyi emrediyordu. Dokuz Oğuzlar bu şekilde "Beş-balık" ülkesine kadar geldiler. Burada "Göç!" sesleri kesin biçimde kesildiği için Yer-su'nun burayı "yer" ve "yurt" olarak benimsediğini anladılar. Bu sebeple bu yeni ülkede yerleştiler." (Ziya Gökalp 1995: 148). Görülüyor ki yer-su'nun göç çığlıkları, bilinçdışı çağrışımların somut bir ifadesidir. Aklın ve gönlün orta yolundaki bilgi merkezine işaret eden bu bilinçdışı çağrışımlar, bilincin merkezine yaklaştıkça anlamlandırılarak sessizliğin dilinde sezgiyle çözümlenir.

Vatan/yurt, kişinin kendi öz değerleriyle beslenerek, aynı dili, dini, tarihi, kültürü ve yaşamışlıkları paylaştığı kendisi gibi olanlarla varlığını özgürce büyütebildiği, güvende olduğunu hissettiği kutsal bir anadır. Yurtsuz/anasız kalan bir milletin sonu, köksüzlük içinde yok olur. Göç Destanı'nda yer alan acı çığlıklar, öz değerlerin yitimiyle toplumsalın parçalanmışlığını kutsal dağ-su iyelerinin ve tabiatın somut görselliğine taşırken ata kültürünün geleneksel değerlerine karşı çıkan, başına buyruk nesillerin sonunu tablolaştırır. Göç ve Ergenekon Destanı'nda ata yurttan ayrılışın temelinde yatan ortak nokta, düşmanın/Çinlilerin somut görünürlüğü altındaki sebepleri akıl ve mantık yasalarıyla sorgulamamak, saf akıldan uzaklaşmaktır. Bu hatanın bedelini Türk halkı, yüzyıllarca öz yurdundan ayrı, esaret altında yaşayarak ödemiştir.

b. Erginlenme Sürecinde Göç, Kültür ve Kimlik Arayışı

Göç ve Ergenekon Destanları'nda yer alan ortak sembol varlığı, içerik düzlemlerindeki benzeri yoğun anlatımlara işaret edildiğinin bir ifadesidir. Destanlardaki ortak sembolik değerler, destanı tarihî duyarlılıkta buluşturur. Kimlik arayışı olarak belirtebileceğimiz bu unsur, iki destanın da ana merkezidir. Eliade'ye göre kimlik sorunu, "köklere duyulan özlem"dir (Güvenç 1994: 6).

Ergenekon ve Göç Destanları'nda yurtlarından ayrılan halk, geçmişin imgeleriyle varlığını büyütür. Ergenekon Destanı'nda, bir milletin değerler dünyasını özgürce gerçekleştireceği ata yurt özlemi demir dağda, erginlenme aşamasının tamamlanmasıyla gerçekleşir. Göç Destanı'nda bir geriye dönüş veya erginlenme aşamasını tamamlama yoktur. Çin toplumunun yaşam şekillerinin benimsenmesiyle töresini, yurdunu kaybeden halk, kendi hâkimiyetleri altındaki Beş Balık şehrine gelip yerleşir.

"Mekânın insan ruhundaki izdüşümleri, aynı toprakta büyümüş ve kendini onun rüyasına açmış tüm bireyleri ortak nesnel belleğinde bütünleştirir." (Korkmaz 2008: 31). Ak Dağ, Karakurum, Ergenekon kişisel ve toplumsal anlamda kimlik kazandıran, dönüştüren, bizim sınırlarımızı belirleyen geçmişi yeniden üreten bellek mekânlarıdır. Destanlarda kimlik arayışına yurt olan mekân, evren ana/dağ olarak sembolleştirilir. Ergenekon Destanı'nda yeniden doğuşu sembolize eden mitolojik unsur Ergenekon Dağı'dır. Destandaki kutsal dağ, kahramanların erginlenme sürecinde "mitolojik ana" olarak geçmişi sürekli olarak büyüten yaşam merkezinin kaynağını oluşturur.

Dağa kaçış/sığınma, yurtsuzluk duygusunun kişinin bilinçaltındaki ana/babaya kaçışının bir ifadesidir. "Dağ üzerinde kurulan kent" de kültür tarihinde pek çok kullanım bulan, çok tanınan bir semboldür. Kent, tam ortasında tanrının algılandığı self (ruhun en iç çekirdeği ve bütünlüğü) bulunan "ruh alanı"ni temsil eder." (Jung 2009: 233). Nitekim, Çin entrikalarıyla öz yurdundan kovularak evsiz/yurtsuz bırakılan Türk halkı, kolektif bilincin rehberliğinde ilerleyerek kendisini evren ananın emin kucağında bulur. Ergenekon'a gidiş bir tesadüf değildir. Çinlilerin hilesiyle vatanlarına hasret bırakılan Türk halkı, bir nevi doğaüstü bir yolculuğa çıkar. Bu düş yolculuğunda onlara yardım eden içlerindeki sezgi, inanç ve öz değerlerin birikimidir. Tek bir amaç vardır o da,

Turkish Studies

Türk soyunu devam ettirmektir. Yaşam enerjilerini soylu topraklara ulaşabilmek amacıyla alan halk, şuarsuzluğunu bilinçli bir yolculuğa dönüştürür. Halk, dar geçitlerden, ayak basılmamış topraklardan geçerek kimsenin varlığından haberdar olmadığı cennet mekâna “selfe” doğru yol alırken bireysel iradelerini ötelere gelen sesin çağrısıyla biçimlendirerek olgunlaşma süreçlerine destek olacak kutsala ulaşır. Kutsal mekân, Ergenekon’a/dağa tırmanış, bilincin merkezine yapılan yolculuğun sembolik bir ifadesidir.

Kutsal yer-su ruhları/koruyucu iyeler, halkının kendisine gereken saygıyı göstermemesine rağmen evladına sahip çıkan bir ana gibi onları terk etmez. Milletini bağrına basıp, koruyan, saklayan ve besleyen Ergenekon/tabiat ana, sonsuz bereketiyle yeniden oluşumların erişirici gücüdür. Bu kutsal dağ, Türk halkı için, geçmişin ezen, yıkan, yok eden hilekâr yaşanmışlıklarından, endişelerinden ve korkularından kurtuluşun sembolüdür.

Destan toplumunun ruhuna hareket hâkimdir. Eylemsizlik, zamanı geri döndürememek, hataları telafi edememektir. Bu yüzden ana rahminde gelişimini tamamlayan çocuk gibi Börte Çene'nin/Boz Kurt'un önderliğinde Türk halkı da hayallerine kavuşabilmek için Ergenekon'dan çıkış gününü bekler. Kendi toprağında kök salamadıkça gelecek hayali kuramayan halk, varlığını özgürce büyütebildiği topraklara, kutsal yer-su ruhlarına olan borcunu ödeyebilmek için geri dönmek zorundadır. Hafızada biriktirilen düşlerin eyleme dönüştürülme zamanı geldiğinde geçmişteki deneyimleriyle varlığını geleceğe taşır.

Dört yüz yıllık süreç sonunda hafızalarda sürekli diriltelen ve böylece kutsal amaçlarına merkezi bir güç oluşturan halk, adeta yeniden doğarak ata/ana yurt özlemlerini gerçekleştirmek için yolculuğa çıkar. “Geçmiş’i, şimdi ve gelecek üç boyutu içinde yaşayan insan, geçmişini şimdi’nin bakış açısından bilgi düzleminde kurgulamak-yapılandırmak durumundadır. Şimdi, başka deyişle, geçmiş ile geleceğin bu eklem yeri, geleceği belirlemede en çok etkileyebilirlik ve o ölçüde de sorumluluk üstlenilen zaman boyutudur.” (Soykan 1993: 118). Toplumun şimdideki durağan bekleyişi, zamanda geriye dönüşün güç ve birliğini belirlemek içindir. Ergenekon, yepyeni başlangıçların mitolojik mekânıdır. “Bell Hooks; Tahayyül etmek, gerçekliği dönüştüren süreci başlatmaktır.” diyor. (Chambers 2005: 19). Bu düşünce kervanının, hayati değerleri sorgulamanın temelinde parçalanmışlığı kökünde tamamlama arzusu yatmaktadır. Dağa sığınış, ana rahmindeki çocuğun erginlenme sürecini tamamlayarak maceraya atılmasını anımsatır. Bugün, erginlenme sürecini ana rahminde/Ergenekon’da, dört yüz yılda tamamlayan halk, demirden dağı eriterek bütün verimliliğine rağmen zindanda gibi hissettiği günlerine artık son verecektir. Bu uzun süreç içerisinde hafızalara sürekli kazınan “biz”in gelecek hayali, milleti akıl ve gönlün ortak noktasında buluşturmuştur: Atayurt özleminde...

Ergenekon Destanı’nda Ergenekon Dağı, Göç Destanı’nda Kutluğ Dağ, koruyucu, besleyici ana arketipi olarak karşımıza çıkar. Göktürkler ve Uygurlar döneminde dağlık ve ormanlık bölge olan Ötüken, devletin merkezidir. Türk milletinin “ıduk yer-sub” olarak ifade ettiği kutsal yurt/Ötüken, merkez simgeciliğine göre “Göğün ve yerin temel evi, Gök ile Yer arasındaki temel bağ”dır ki dağ ve ağaç “dünyanın eksenini, evrenin merkezini” (Eliade 1992: 23) sembolize eder.

Kutsal merkez Ötüken’den sonra geçici yurt olan Ergenekon, evrenin merkezi olmakla birlikte bilincin de merkezidir. Kelime anlamıyla “Ergene sarp yer, kon ise dağ beli, geçit demektir.” (Ögel 1993: 62). Bilinçaltının karanlık ve sarp mekânlarından geçerek bilince ulaşan halk, kalbin merkezi olan Ergenekon Dağı’nı yurt tutar. Karanlık, aktiviteden uzak ve labirent bir mekân olan mağara, kalbi, bilinçdışını simgeleyen farklı bir deyişle “balının karnı” ya da “rahim imgesi” (Campbell 2000: 107) olarak belirtebileceğimiz içsel dönüşümün yaşandığı bir aydınlanma ve farkındalık yeridir. Mitolojide dağ ve mağara, beraber anılmakta olan eril ve dişil öğelerin, ana ve ata kavramlarının birlikteliğine işaret eder. Valsan, dağ ve mağaranın birbirini tamamlayan simgeselliğini, birbiri içine çizilen iki üçgenden hareketle açıklar ve dağ içindeki mağaranın insan-ı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

kâmile işaret ettiğini söyler. (Valsan 1995: 112) Ergenekon, esaretten kurtuluş günüdür. Yeryüzünün manevi merkezlerinde “tüm zıtlıkların ortadan kalktığı, ikiliklerin tekliğe dönüşerek mutlak düzenin hâkim olduğu” (Guenon 2001: 59) kutsal mekândır. Öyle ki bu gün, ruhsal/tinsel dönüşümü yaşayarak durağan hayata hareket kazandıran, kökene dönüş hızı veren kahramanın erginlendiği gündür. Dursun Yıldırım’a göre “Atalar Mağarası, bu tarih bilincinin yaşatılması için bugünün tören ve kutlama yeri olmuştur. Bugün Türklerin, Erkin Kün/Özgürlük Günü Bayramı’dır. Türk toplumunda tespit edilen yılbaşı günleri adları şöyle sıralanabilir: Yeni Kün, Yengi Kün, Yeni Yıl, Nevruz/Navrız, Ulusting Ulı Küni, Ergenekon, Erkin Kün, Özgürlük Günü” (Yıldırım 1998: 147). Ana rahmi görevini gören mağara, evlatlarını büyütüp erginlemelerini sağladıktan sonra onları doğurur. Yenigün, yoktan varolan bir toplumun ilk saf oluş haline dönerek ayakları üzerinde durmayı öğreneceği yeniden doğuş mekânıdır.

Kutsalın simgesi demir dağdan çıkılacak yolu milletine, yüce birey/bilge demircinin göstermesi bir diğer sembolik değerdir: “Bir yer bilirim, orada demir madeni var, eritir kendimize yol açarız. Yeter ki bu ülkü yüreğimizi, demiri eritecek kadar doldurmuş olsun.” (Çobanoğlu 2007: 32). Demir, eğilip bükülmezliği ile sağlam bir madendir. Fakat ateşle ona istenilen şekil verilebilir. “Ateş, erginleyici bir sınav aracıdır. Temizlenme ve dönüşme aracı” (Eliade 2003: 115) olarak mitsel kökenli destanın anılarını içinde biriktirir. El birliği ile eritilen demir dağdan özgürlüğe çıkış, ruhsal anlamda yeniden doğuşun sembolüdür. Dil, din, tarih ve kültür, bütün bir milletin aklında ve gönlünde dondurulmuş kalıplarından birlik, beraberlik ve inancın ateşiyle eriyerek hızla kökene doğru akar. Kaybedişlerin ve hataların demirden bir dağa sürüklediği yaşam, şimdi onlara ancak birlik ve beraberlik içinde dirliğe ulaşabileceklerini öğretmiştir. Bilincin kendiliğini bulmasında simya işlevini üstlenen kişinin/dış çağrının demirci olma nedenini ise köken mitleri açığa çıkarır. “Demirciler, özel ruhlarca korunurlar. Mitlere göre ateşi bulan, insanlara tarımı, hayvanları evcilleştirmeyi öğreten ilk demircidir. Eğitimci-Demirci, insanı gizleri anlayabilecek hale getirerek Tanrı’nın işini tamamlar ve kusursuzlaştırır.” (Eliade 2003: 87, 100, 103). Bu ifadelerden anlıyoruz ki destan kahramanlarının erginlenmesinde, demirci çeliğe su verir gibi onları yeniden şekillendirendir. Ateşe hükmeden yeraltının/bilinçdışının sahibi demirci, özünden uzaklaşan insanı arındırarak ona hayata yeniden başlama şansı verir. Demirci sayesinde, varoluşun ve dünyevi aydınlanmanın farklı mekânlarına doğru yapılan bir yolculuğun hazırlıkları, kökenden kopuşun kaygısını artık sona erdirmiştir.

Demirin ateşle eritilmesi, dondurulan kutsallığın akışkan hale getirilmesi, göçün eylemsel geri dönüşümünü canlandırır. Bu dağı eriten ateş, Türk birlik ve beraberliğidir. Dört bir tarafı düşmanla çevrilse de içindeki “biz” ateşi ona dokunanları yakıp kül edecek büyük bir ateştir. “Demirden dağ eritilirken genç kızlar şarkılar ve destanlar okumaya, yaşlılarsa gözyaşı içinde dualarla şükürler etmeye başlar.” (Gökdağ-Üçüncü 2007: 68). Okunan destanlar, şarkılar ve dualar bütün bir milleti aynı kaynaktan besleyen değerlerin sese ve söze dönüşmesidir. Toprak/ata yurt özlemi; tarih, kültür, dil, ırk birliği vb. gibi bir milleti millet yapan değerlerin değiştirici ve dönüştürücü sesidir. Kişinin ata/ana yurda dönüş düşüncesini tetikleyen bu aidiyet düşüncesi, sorgulayıcı kimlik arayışı ve mekân fikri, birlik ve beraberliğin mevcudiyetinde dil ile yankılanır. Her yıl 21 Mart günü Türk Dünyası ve Anadolu’da ateş yakılıp üzerinden atlanarak, demir dövülerek Türklerin Ergenekon’dan çıkış günü kutlanır. “Nevruz’da ateş yakmak bilhassa Asya toplumlarında kült haline geldiğinden olsa gerek, kış boyunca çadırında, yurdunda, otağında mangala hapsettiği ateşi meydana çıkarıp iç mekândan dış mekâna taşınmayı sembolize eder. Bu, ateşin toprağa ve havaya hâkimiyeti gibidir artık.” (Pala 2008: 279) Nevruz Bayramında yapılan kutlamalar, okunan destanlar, mitolojiler ve türküler bir milletin ortak geçmişini hafızalarda güncelleyerek yeniden diriltten kendilik değerlerimizdir.

Bilinci açılmış olan toplum, aydınlık bir gelecek için liderleri Börte Çene/Bozkurt’un rehberliğinde dirilişin merkezine doğru ilerler. Varoluşsal anlamda varlıklarını büyütecekleri

Turkish Studies

topraklara ulaşma arzusuyla Börte Çene; “*Haydin bir bayrak altına!*” (Çobanoğlu 2007: 132) diyerek aynı ülküyü paylaşan herkesi “Birlikten kuvvet doğar!” düşüncesiyle bir araya getirir. Emrine uyanları selamlar, bağına basar, uymayanları kırıp geçirir. Ergenekon’dan çıktıklarında halka rehberlik yapan kahraman Börte Çene ve kutsal kurt, olağanüstü özellikleriyle halkı, bilinmezliklerden kurtaran, ata yurdun yolunu gösteren sembolik anlam değerlerine sahip kahramanlardır. “Böyle tanrı benzeri figürler gerçekte, kişisel egoda bulunmayan gücü sağlayan bütün psikenin sembolik temsilcileridirler. Onların özgün rolleri, kahramanlar mitinin belli başlı işlevinin, yaşamın karşısına çıkaracağı zahmetli görevlere hazırlanması için, bireyin benlik bilincinin -kendi gücünü ve güçsüzlüğünü bilisinin- gelişmesini sağlamaktır.” (Jung 2009: 112). Börteçene/kurt adam, mitolojik dönemin Tanrı tarafından kağana gönderilen olağanüstü yardımcı gücün farklı bir yansımasıdır. “Kurt, Türk mitolojisinde toprağa bağlılığı ve doğaya dönüşümü simgeler. Bu iki varlığın arketipsel karşılığı anne kültürüdür...Toprağa bağlı ve doğal ilk imgedir. Kurtla bütünleşmek var olmak için yeniden doğaya dönmek anlamına gelmektedir.” (Özcan 2012: 32) Kutsal kurt, adı veya varlığıyla esareti, tükenişi ve âcizliği kendisine yediremeyen yoktan varolan soylu bir milletin ilerlemesine dinamizm kazandıracak sonsuz enerji kaynağıdır.

Bu kutsal yolculukta halka yol gösteren dağ, su iyeleri, göksel rehber demirci, kutsal kurt, mitolojik taş, demir vb. gibi semboller, “göç” sebeplerini açımlayan, kimlik arayışını çözümleyen arketiplerin sesidir. Bu sembollerin farkındalığı, kahramana eşiği geçmesinde yardımcı olan, onu ontolojik anlamda değiştirip dönüştüren dış çağrılardır.

c. Ata/Ana Yurda Dönüş ve Mitolojik Dirilme

Yurt/ev kavramı, kişinin varlığını dünyanın merkezi haline getiren kutsal bir değerdir. Ontolojik anlamda varlığını, ait olduğu köklerle besleyen kişi, en büyük zaferi ata/ana yurduna tarihi ve kültürel değerleriyle sahip çıkarak kazanır.

Ergenekon Destanı’nda; “*Atalarımızdan dinlerdik, çevresinde yaşadığımız bu illerin ötesinde, bizim asıl yurtlarımız vardır.*” (Çobanoğlu 2007: 132) sözlerindeki derin özlem dolu hayaller, Türk halkının geçmişine yeniden sahip çıkabilme rüyasını besler. Çünkü hayaller, geleceğe yön veren güçlü bir kaynaktır. “İnsanın kendisi olabilmesi için, içinde yalnızca kendi sesini, kendi hikâyelerini, kendi düşüncelerini bulması gerekir.” (Pamuk 1996: 396). Varlığını, geçmişine yüzünü dönerek büyüten Türk halkı, Ergenekon Dağı’nda/bilincin merkezinde aydınlanarak çıkmış olduğu bireyleşme yolculuğundan büyük ödüllere geri döner.

Ergenekon Dağı, cennet bir mekân olmasına karşılık, sonsuza dek yurt tutulan bir mekân olamaz. Sonsuz yaşam özgürlüğünün sürekliliğini, varoluş duygusunu “vatanında/evinde” yaşamak isteyen halk, zamanda geriye dönüşle “öz”ün kaynağına ulaşır. Kişiyi dünyanın merkezi haline getiren, bilinçaltının sessiz çılgınlıklarında çalkalanan bu güç, geçmişin yaşanmışlıklarla dolu köklü tarihinde ve kültüründe varlığını büyütmektedir.

Göç Destanı’nda, Ergenekon’da olduğu gibi bir geriye dönüşten söz edemeyiz. İki destan arasındaki belirgin benzerliklerin yanı sıra onları birbirinden ayıran en önemli fark da buradadır. Ergenekon Destanı’nda, ata/ana yurttan ayrılış, bilincin uyanışıyla sona erer. Güçlenerek geri dönen halk, kaybettiklerini geri almayı arzular. Bu anlamda Ata/Ana yurttan göç ve yurttan ayrılış anlamında göç dikkatlere sunulur. Stuart Hall’un ifadesiyle; “Göç, tek yönlü bir yolculuktur. Geri dönülecek bir “yuva” yoktur.” (Chambers 2005: 19) fakat ayrılış anlamındaki göçte, geçmişe dönüş isteğini besleyen bir umut kamçısı vardır. Ergenekon Destanı’ndaki destan ruhuna hâkim olan hareketlilik, göç olgusuyla milleti, parçadan bütüne taşımıştır.

Göç bir eylemdir. Destanların ana teması sürekli hareket ve yerinde duramama üzerine kurulmuştur. Ergenekon Destanı’nda alp tipinin ata yurda dönüş isteği, sonsuz özgürlük ve kendilik değerlerine olan bağlılığı onu aktif bir yaşamın merkezine doğru çeker. Böylece savaş ve eylem,

Turkish Studies

kahramanın kutsal amacına hizmet ederek, destan ruhunu besler ve ona engelleri aşma gücü verir. İlk yerleşik Türk devleti olan Uygurların Göç Destanı'nda ise hareketsizliğin/farklı yaşam tarzına özentinin göç olgusunu değiştirdiği, arayış, alplık, savaşıma, vb. gibi yaşam şekillerinin yerini alarak destan ruhundan kopuş dikkatlere sunulmuştur.

Ergenekon ve Göç Destanlarındaki metafiziksel anlamda yaşanan iç göçte, arketiplerin sesiyle doğru yolun gösterilmesi dikkat çekicidir. Ergenekon Destanı'nın aksine Göç Destanı'nda, bilincin uyarılarına rağmen bu sesleri algılayamayarak geleceğini kendi elleriyle yok eden bir halkın hazin sonu söz konusudur. Toplumun, "self"i temsil eden "kutsal taş"tan uzaklaşması, bu sonu hazırlamıştır. "Self, bilinçli kişilikten farklı olan bir içsel yönlendirici etmen olarak tanımlanabilir. Yalnızca kişinin kendi düşlerini denetlemesiyle yakalanabilir." (Jung 2009: 162). Halk anlatılarında "self"in, genellikle bir değerli taş ya da kristal olarak simgelenme sebebi, "Varlığı, doğadaki saf "kendi oluş"u" (Jung 2009: 209) sembolize etmesindedir. Nitekim destanda, bütün iç ve dış çağrılara rağmen felsefe taşına/"öz"üne sahip çıkamayan, benliğini kaybeden toplumun, bilinçaltının karanlıklarına gömülerek sürekli kaybedişi yaşadığı aktarılır. Geçmiş, şimdi ve geleceğin merkezi konumundaki bu taş parçalanıp götürülürken, bellek mekânlarını unutarak benliğinden uzaklaşan halkın, bilinçdışının karanlık labirentinde kayboluşu hikâye edilir.

Tarih ve edebiyat, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü gibidir. Yaşanmışlıklar ağıyla örülmüş anlatmaya dayalı türlerin amacı, deneyimlerden faydalanılarak kendilik bilincimizi kurabilmemizdir. Geçmişteki hatalarını sorgulayan bir millet, fantastik fenomenlerin imgeleriyle hayal ettiği gerçeğin ayak izlerini görebilir. Destanlarımızda edebî bir dil ile yaşatılan tarihimiz, zamanın dizginlenemez sürecinde varoluşsal yitimlerimizi bize hatırlatan yaşam kaynağımız ve geçmişin hatalarına baş kaldıran düşünce gücümüzdür. Yaşanılan bütün trajik yazgılar, sahip olduğumuz değerleri besleyen, düşüşü yeniden dirilişe şevklendiren bir kamçı gibidir. Halk hafızasında bilinci hep canlı tutmaya hizmet eden mitosların bu eriştirici ve dönüştürücü gücü, destan metinlerinde okuyucusuna ulaşma imkânı bulan önemli mesajlar içerir. Ergenekon ve Göç Destanları da ruhsal çelişkiler, kimlik arayışı, erginlenme, doğum ve yeniden diriliş temalarını mitolojik simgelerle ele alan, eğitici nitelikli ölümsüz anlatılardır.

SONUÇ

Mitolojiler durağan anlatılar olmayıp aksine anlatıldığı çağda, halk hafızasında yeni imgelerle yeniden üretilirler. Söz konusu anlatıların temelinde, kişinin sürekli olarak kendini sorgulamasını ve tarihi tecrübelerini zihinsel süreçte yaşatarak bugüne taşıyabilmesini sağlama isteği yatmaktadır. Göç ve Ergenekon destanları, Türk milletinin kolektif bilinçdışındaki kahramanlık mitosunun dağ, mağara, ağaç, ateş, demir, bozkurt, vb. gibi motiflerle örüldüğü kökene dönüş mitleridir. Tarihi tecrübelerden ders almayarak özünden uzaklaşan bir toplumun, tükenişi yeniden dirilişe dönüştürme şansı, kökene dönüş ile mümkündür. Kahramanın farkındalığıyla başlayan ve ona "ayrılış-aşama-dönüş"ü yaşatarak erginlenme şansı veren arketipsel dönüşümler akıl, bilgi, sezgi ve iradeden ayrı düşünülemez. Kolektif bilinçdışının üretimlerinde atalarımızın kimlik arayışı, iç dünyalarımızın mağaralarında yakaladığımız dinamizm ve bilinç-bilinçaltı içeriklerin anlamlandırılması ile gerçekleşecektir.

KAYNAKÇA

- BAYAT, Fuzuli (2006), “Türk Mitolojisinde Dağ Kültü”, **Folklor/Edebiyat**, Cilt: 12, Sayı: 46, 48-60.
- BAYAT, Fuzuli (2007), **Türk Mitolojik Sistemi I-II**, C. 2, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- CAMPBELL, Joseph (2000), **Kahramanın Sonsuz Yolculuğu**, (çev. Sabri Gürses), İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- CAMPBELL, Joseph (2003), **Yaratıcı Mitoloji/Tanrının Maskeleri**, (çev. Kudret Emiroğlu), Ankara: İmge Kitabevi.
- CHAMBERS, Iain (2005), **Göç, Kültür, Kimlik**, (çev. İsmail Türkmen-Mehmet Beşikçi), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2007), **Türk Dünyası Epik Destan Geleneği**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇORUHLU, Yaşar (2002), **Türk Mitolojisinin Anahatları**, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- ELIADE, Mircea (1992), **İmgeler Simgeler**, (çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Ankara: Gece Yayınları.
- ERGUN, Metin (2002), “Türk Ağaç Kültü İnancının Dede Korkut Hikâyelerindeki Yansımaları”, **İslâmiyet Öncesi Türk Destanları**, İstanbul: Ötüken Yayınları, 138-149.
- ERGUN, Pervin (2004), **Türk Kültüründe Ağaç Kültü**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- GÖKDAĞ, Bilgehan Atsız - Kemal ÜÇÜNCÜ (2007), **Başlangıcından Günümüze Türk Destanları**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÖKERİ, A.İ. (1979), **Arketiplere Dayanan Yeni Bir İnceleme Yönteminin Tanıtılarak Bazı Romans ve Epik Niteliğinde Yapıtlara Uygulanması**, Ankara Üniversitesi DTCE. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- GUENON, Rene (2001), **Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi**, (çev. Fevzi Topaçoğlu), İstanbul: İnsan Yayınları.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1994), **Türk Kimliği/Kültür Tarihinin Kaynakları**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- JUNG, C. G. (2009), **İnsan ve Sembolleri**, (çev. Ali Nahit Babaoğlu), İstanbul: Okyanus Yayınları.
- KORKMAZ, Ramazan (2008), **Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri**, Ankara: Grafiker Yayınları.
- ÖGEL, Bahaaddin (1993), **Türk Mitolojisi I-II**, C.I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ÖZCAN, Tarık (2003), “Oğuz Kağan Destanı'nın Kahramanlık Mitosu Bakımından Çözümlemesi”, **Milli Folklor**, Cilt: 8, Yıl: 15, Sayı: 57, 76-81.
- ÖZCAN, Tarık (2012), “Arketipsel Eleştiri ve Edebiyat”, **Bizim Külliye**, Sayı: 51, 30-33.
- PALA, İskender (2008), **Dört Güzeller/ Toprak, Su, Hava, Ateş**, , İstanbul: Kapı Yayınları.
- PAMUK, Orhan (1996), **Kara Kitap**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ROUX, Jean-Paul (2005), **Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar**, (çev. Aykut Kazancıgil-Lale Arslan), İstanbul: Kabalcı Yayınları.

-
- SOYKAN, Ömer Naci (1993), **Türkiye'den Felsefe Manzaraları 1**, İstanbul: İnsancıl Yayınları.
- VALSAN, Michel (1995), **İslâm Mâneviyatı ve Batı**, (çev. Işık Ergüden), İstanbul: İnsan Yayınları.
- YILDIRIM, Dursun (1998), **Türk Bitiği Araştırma/İnceleme Yazıları**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- YILDIRIM, Nimet (2008), **Fars Mitolojisi Sözlüğü**, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- ZİYA GÖKALP (1995), **Türk Medeniyet Tarihi**, İstanbul: Toker Yayınları.